

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 330

Finanse

na rzecz zrównoważonego rozwoju

Gospodarka – etyka – środowisko

Redaktorzy naukowi

Leszek Dziawgo, Leszek Patrzalek

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-460-8

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Marcin Będzieszak: Opłaty za usługi i dochody własne jako źródło finansowania wybranych zadań w miastach wojewódzkich w Polsce	13
Renata Biadacz, Kazimierz Juszczyk: Analiza wykorzystania kolektorów słonecznych do wytworzenia ciepłej wody użytkowej.....	22
Joanna Błach, Anna Doś: Zastosowanie modelu DuPonta w kontekście zarządzania środowiskiem w przedsiębiorstwie – możliwości wykorzystania w praktyce polskich przedsiębiorstw	34
Iwetta Budzik-Nowodzińska: Efektywność ekonomiczna przedsięwzięć inwestycyjnych z zakresu energetyki odnawialnej jako czynnik zrównoważonego rozwoju.....	42
Michał Buszko: Społeczna odpowiedzialność banków giełdowych – korzyści inwestycyjne z tytułu uczestnictwa w RESPECT Index	52
Beata Domańska-Szaruga: Konkurencyjność banków spółdzielczych jako partnerów lokalnych społeczności.....	63
Joanna Działo: Instytucje fiskalne a standardy etyczne w polityce fiskalnej ..	72
Beata Zofia Filipiak: Kierunki i skutki przekształceń lokalnej gospodarki odpadami komunalnymi w świetle zmian ustawowych	80
Monika Foltyn-Zarychta: Koncepcja zmniejszającej się w czasie stopy dyskonta w ocenie efektywności inwestycji publicznych o oddziaływaniach długoterminowych	89
Marzena Ganc, Magdalena Mądra-Sawicka: Wpływy do budżetów gmin przy wprowadzeniu podatku dochodowego w indywidualnych gospodarstwach rolnych	99
Maria Magdalena Golec: Zrównoważony rozwój spółdzielni kredytowych w Polsce w oparciu o zasadę lokalności	108
Karolina Gwarda: Źródła finansowania zakupu zero- i niskoemisyjnych środków transportu publicznego w Polsce	116
Jerzy Gwizdała: Rola Banku Ochrony Środowiska SA w Warszawie w finansowaniu inwestycji w obszarze ochrony atmosfery.....	126
Agnieszka Huterska, Robert Huterski: Wykorzystanie podatku od nieruchomości dla zrównoważonego rozwoju miast na przykładzie Torunia	135
Agnieszka Jachowicz: Główne trendy w polityce podatkowej w krajach Unii Europejskiej w okresie kryzysu	148
Alicja Janusz: Przegląd istniejących i projektowanych rozwiązań w zakresie funduszy restrukturyzacyjnych sektora finansowego w Unii Europejskiej	157

Barbara Karlikowska: Ryzyko środowiska naturalnego a działalność przedsiębiorstw	165
Magdalena Klopott: Mechanizmy finansowania przyjaznego środowisku demontażu statków – fundusz recyklingowy.....	173
Lidia Klos: Wiedza i świadomość ekologiczna studentów	182
Adam Kopiński: Taksonomia i zastosowanie metody Hellwiga w ocenie efektywności funduszy inwestycyjnych	192
Andrzej Koza: Finansowe instrumenty wsparcia samozatrudnienia osób niepełnosprawnych w Wielkiej Brytanii i Polsce	205
Grażyna Leśniewska: Sztuka zrównoważonego życia	214
Agnieszka Lorek: Lokalna polityka energetyczna w zrównoważonym rozwoju gmin śląskich	222
Agnieszka Łukasiewicz-Kamińska: Waluta wirtualna – moda, czy pieniądź przyszłości?.....	231
Ireneusz Miciuła, Krzysztof Miciuła: Energia odnawialna i jej aspekty finansowe jako element zrównoważonego rozwoju Polski	239
Tomasz Piotr Murawski: Ocena działań społecznej odpowiedzialności biznesu – przegląd wybranych metod	248
Marta Musiał: Dylematy zarządzania finansami osobistymi w kontekście koncepcji solidarności międzypokoleniowej.....	258
Bogdan Nogalski, Andrzej Kozłowski: Zarządzanie finansami w samorządzie gminnym wobec wyzwań nowego zarządzania publicznego.....	266
Teresa Orzeszko: Miejsce edukacji finansowej społeczeństwa w strategii społecznej odpowiedzialności biznesu krajowych banków giełdowych w Polsce	274
Agnieszka Parlińska: Wybrane aspekty zadłużania się samorządów gminnych w Polsce	284
Andrzej Parzonko: Przewidywalność i stabilizacja cen mleka jako czynnik zrównoważonego rozwoju gospodarstw rolniczych i przedsiębiorstw przetwórczych.....	293
Monika Pettersen-Sobczyk: Modele biznesowe banków w kontekście koncepcji zrównoważonego rozwoju	301
Dariusz Piotrowski: Wartości islamu a koncepcja zrównoważonego rozwoju	308
Michał Polasik, Anna Piotrowska: Transakcyjne wykluczenie finansowe w Polsce w świetle badań empirycznych.....	316
Adriana Przybyszewska: Determinanty przedsiębiorczości kobiet na przykładzie wybranych krajów	326
Eleonora Ratowska-Dziobiak: Rozwój kanału <i>direct</i> na polskim rynku ubezpieczeń	336
Adam Reczuch: Wykluczenie finansowe osób młodych w perspektywie założenia nowego gospodarstwa domowego	344

Robert Skikiewicz: Bariery w działalności instytucji finansowych na tle zmian sytuacji gospodarczej Polski	352
Beata Skubiak: Wpływ kryzysu finansowego i gospodarczego na rozwój zrównoważony, ze szczególnym uwzględnieniem konsekwencji społecznych.....	361
Sylwia Słupik: Proekologiczne strategie rozwoju przedsiębiorstw województwa śląskiego.....	369
Małgorzata Solarz: Ochrona konsumenta a wykluczenie finansowe stanowiące wynik niewłaściwego zarządzania ryzykiem finansowym codzienności	378
Anna Spoz: E-faktury – nowinka technologiczna czy upowszechniający się sposób dokumentowania transakcji gospodarczych	387
Joanna Stawska: Znaczenie <i>policy mix</i> dla działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw w kontekście zrównoważonego rozwoju.....	397
Marek Szturo, Joanna Tomczyk: Rozwój zrównoważony miast jako szansa dla prywatnych inwestycji na przykładzie aglomeracji azjatyckich.....	406
Paulina Szulc-Fischer: Proekologiczne inicjatywy klastrowe	414
Magdalena Ślebocka: Fundusze unijne dla zrównoważonego rozwoju – bariery w pozyskiwaniu i rozliczaniu na przykładzie gmin województwa łódzkiego.....	424
Aneta Tylman: Obszary badań prawno-finansowych zrównoważonego rozwoju – próba identyfikacji	432
Piotr Urbanek: Standardy etyczne polityki wynagradzania kadry kierowniczej w bankach w okresie kryzysu finansowego – próba oceny.....	439
Tomasz Uryszek: Międzypokoleniowa redystrybucja długu publicznego na przykładzie krajów Unii Europejskiej	448
Julia Anna Wachowska: Rynek kredytów mieszkaniowych w Polsce – studium analityczne	458
Damian Walczak: Solidaryzm społeczny a uprawnienia emerytalne grup uprzywilejowanych.....	468
Marcelina Więckowska: Inwestorzy instytucjonalni na rynku inwestycji w energię odnawialną	477
Paweł Witkowski: Ryzyko węglowe – koncepcja i pomiar.....	486
Bogdan Włodarczyk: Tworzenie oferty bankowej z wykorzystaniem bankowości elektronicznej	495
Justyna Zabawa: Zarządzanie kapitałem ludzkim we współczesnych bankach w kontekście ich ekologicznej odpowiedzialności	503
Marika Ziemia, Krzysztof Świeszczak: Reklamy bankowe – między manipulacją a faktyczną potrzebą klientów.....	511

Summaries

Marcin Będzieszak: User charges and own-source revenues as sources of financing selected tasks in voivodeship cities in Poland	21
Renata Biadacz, Kazimierz Juszczak: Analysis of the use of solar collectors to produce hot water	33
Joanna Blach, Anna Doś: The application of the DuPont model in the context of corporate environmental management – evidence from the Polish companies	41
Iwetta Budzik-Nowodzińska: Economic effectiveness of investments related to the renewable energy sources as a factor of sustainable development... ..	51
Michał Buszko: Corporate Social Responsibility of stock exchange listed banks – investing profits due to participation in RESPECT Index.....	62
Beata Domańska-Szaruga: Competitiveness of cooperative banks as local community partners	71
Joanna Działo: Fiscal institutions and ethical standards in fiscal policy.....	79
Beata Zofia Filipiak: Directions and consequences of the transformation of local economy of municipal waste in the light of changes in the laws.....	88
Monika Foltyn-Zarychta: The concept of time-declining discount rate in the appraisal of public projects with long-term effects	98
Marzena Ganc, Magdalena Mądra-Sawicka: The proceeds to municipalities with the introduction of income tax in individual farms.....	107
Maria Magdalena Golec: Sustainable development of Polish credit cooperatives based on the principle of localness.....	115
Karolina Gwarda: Sources of funding the purchase of zero- and low carbon means of public transport in Poland	125
Jerzy Gwizdała: The role of the environment protection bank JSC in Warsaw in financing investment in the protection of the atmosphere	133
Agnieszka Huterska, Robert Huterski: Application of property tax in sustainable development of towns with town of Toruń as an example.....	147
Agnieszka Jachowicz: Main trends in tax policy in the European Union states in the times of crisis	156
Alicja Janusz: The review of existing and anticipated solutions for the financial sector restructuring funds in the European Union	164
Barbara Karlikowska: Natural environment risk and activities of enterprises	172
Magdalena Klopott: Financing mechanisms of the environmentally friendly ship dismantling – case of recycling fund	181
Lidia Klos: Environmental knowledge and awareness of students.....	191
Adam Kopiński: Taxonomy and application of Hellwig’s method for assessing the effectiveness of investment funds	204
Andrzej Koza: Financial instruments of disabled people self-employment support in Great Britain and Poland	213

Grażyna Leśniewska: Art of sustainable life	221
Agnieszka Lorek: Local energy policy for the sustainable development of the Silesian communities	230
Agnieszka Łukasiewicz-Kamińska: Digital currency – temporary trend or money of future?	238
Ireneusz Miciuła, Krzysztof Miciuła: Renewable energy and its financial implications as a component of sustainable development of Poland	247
Tomasz Piotr Murawski: An evaluation of Corporate Social Responsibility – review of chosen methods	257
Marta Musiał: Personal finance management dilemmas in the context of intergenerational solidarity concept	265
Bogdan Nogalski, Andrzej Kozłowski: Finance management in commune self-government in the face of challenges of new public management	273
Teresa Orzeszko: Importance of financial education of society in CSR strategy of domestic listed banks in Poland	283
Agnieszka Parlińska: Selected aspects of the indebtedness of municipalities in Poland	292
Andrzej Parzonko: Predictability and price stabilization of milk as a factor in the sustainable development of farms and food processing enterprises	300
Monika Pettersen-Sobczyk: Banks business models in the context of sustainable development concept	307
Dariusz Piotrowski: Values of islam and the concept of sustainable development	315
Michał Polasik, Anna Piotrowska: Empirical studies on transactional financial exclusion in Poland	325
Adriana Przybyszewska: Determinants of entrepreneurship of women based on selected countries	335
Eleonora Ratowska-Dziobiak: Development of the direct channel on the Polish insurance market	343
Adam Reczuch: Financial exclusion of young people in the perspective of establishment of a new household	351
Robert Skikiewicz: Barriers of activity of financial institutions against the background of changes in the economic situation of Poland	360
Beata Skubiak: The impact of economic and financial crisis on sustainable development with focus on social consequences	368
Sylvia Słupik: Ecological strategies for the development of Silesian Voivodeship enterprises	377
Małgorzata Solarz: Consumer protection vs. financial exclusion as a result of incorrect everyday financial risk management	386
Anna Spoz: E-invoices – technological novelty or a spreading method of documenting commercial transactions	396

Joanna Stawska: The importance of policy mix for investment activities of enterprises in the context of sustainable development	405
Marek Szturo, Joanna Tomczyk: Sustainable urban development as an opportunity for private investments on the example of Asian agglomerations.....	413
Paulina Szulc-Fischer: Pro-ecological cluster initiatives	423
Magdalena Ślebocka: EU funds for sustainable development – barriers in obtaining and accounting on the example of municipalities of Łódź Voivodeship.....	431
Aneta Tylman: Areas of legal and financial studies of sustainable development – an attempt to identify.....	438
Piotr Urbanek: Ethical standards of top executive’s remuneration policy in the banking sector during the financial crisis – attempt to assess	447
Tomasz Uryszek: Intergenerational redistribution of public debt. The example of European Union countries	457
Julia Anna Wachowska: Housing loans market in Poland – analytical project	467
Damian Walczak: Social solidarity and the pension rights of privileged groups	476
Marcelina Więckowska: Institutional investors in the renewable energy investment market.....	485
Paweł Witkowski: Carbon risk – concept and measurement	494
Bogdan Włodarczyk: Creation of banking offer using e-banking	502
Justyna Zabawa: Human capital management in contemporary banks, in the context of corporate eco-responsibility	510
Marika Ziemia, Krzysztof Świeszczak: Banking advertising – between a manipulation and a real customer need.....	520

Teresa Orzeszko

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

MIEJSCE EDUKACJI FINANSOWEJ SPOŁECZEŃSTWA W STRATEGII SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI BIZNESU KRAJOWYCH BANKÓW GIEŁDOWYCH W POLSCE

Streszczenie: Edukacji finansowej przypisuje się współcześnie duże znaczenie. Od kilkunastu lat stanowi ona przedmiot wzmożonego zainteresowania instytucji międzynarodowych oraz rządów wielu krajów. Według wytycznych OECD i UE troska o rozwój edukacji finansowej powinna być zadaniem różnych podmiotów, w tym banków, które mogą je realizować w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu. Z przeprowadzonych przez autorkę badań wynika, że 10 spośród 14 krajowych banków giełdowych w Polsce wspiera edukację finansową społeczeństwa na różne sposoby i za pośrednictwem rozmaitych narzędzi, ale tylko jeden uznaje ją za priorytetową działalność w obszarze realizowanej strategii społecznej odpowiedzialności biznesu.

Słowa kluczowe: edukacja finansowa, społeczna odpowiedzialność biznesu, banki.

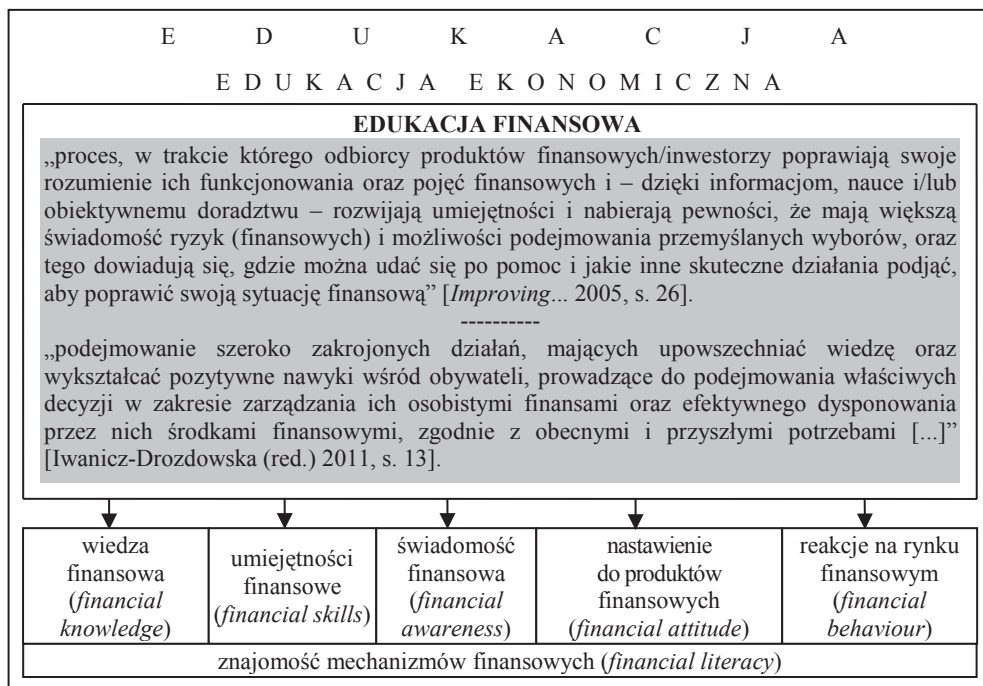
DOI: 10.15611/pn.2014.330.29

1. Wstęp

Poziom znajomości mechanizmów finansowych wśród społeczeństwa polskiego, jak wynika z badań [np. *Postawy...* 2008; *Postawy...* 2013; *Stan...* 2009], stopniowo się poprawia, ale nadal jest oceniany jako niski i uznawany za niezadowalający [Kuchciak 2013, s. 69]. W związku z tym, że taki stan rodzi negatywne skutki, od kilku lat inicjowane są w Polsce różne działania na rzecz rozwoju edukacji finansowej (EF), mające na celu poprawę istniejącej sytuacji. Wśród podmiotów aktywnych na tym polu powinny być też banki. Celem artykułu jest ustalenie, czy banki mające siedzibę w naszym kraju i notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie SA (krajowe banki giełdowe – KBG) realizują inicjatywy w zakresie edukacji finansowej społeczeństwa (EFS) w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu (SOB). Środkiem do realizacji celu stała się analiza porównawcza, którą przeprowadzono w styczniu 2014 r. Objęto nią inicjatywy uznane przez KBG za najważniejsze i zasługujące na ujawnienie. Dane niezbędne do analizy pozyskano ze sprawozdań zarządów, z raportów na temat SOB i innych materiałów dostępnych na stronach internetowych badanych banków.

2. Edukacja finansowa – istota i znaczenie

Ogromna rola edukacji i powszechnego dostępu do niej w postępie cywilizacyjnym jest wszystkim znana. W ostatniej dekadzie szczególny nacisk kładzie się na rozwój EF, wchodzącej w zakres edukacji ekonomicznej (rys. 1), czego wyrazem jest wzmożone zainteresowanie nią na szczeblu międzynarodowym i w wielu krajach. Wynika to z kilku powodów:

Rys. 1. Pojęcie edukacji finansowej

Źródło: opracowanie własne.

1. We współczesnym świecie następują dynamiczne zmiany demograficzne, gospodarcze i polityczne oraz obserwuje się bardzo szybki rozwój rynków finansowych, które stają się coraz bardziej skomplikowane, a wynikające z tego konsekwencje dotyczą większości ludzi (np. coraz bogatsza i szybko zmieniająca się oferta produktów finansowych oraz rosnąca ich złożoność; rosnące ryzyko uzyskania pewnego i godnego zabezpieczenia finansowego na starość oraz wzrost znaczenia prywatnych ubezpieczeń osobowych).

2. Międzynarodowe badania przeprowadzone w ostatnich latach identyfikują niski poziom znajomości mechanizmów finansowych wśród ludności [Improving... 2005, s. 41-46; Atkinson, Messy 2012].

3. Istnieją niezbita dowody na to, że słaba znajomość mechanizmów finansowych przyczynia się do powstawania lub pogłębiania się negatywnych zjawisk o charakterze gospodarczym i społecznym, w skali mikro (oddziałujących na poszczególnych obywateli, gospodarstwa domowe, podmioty gospodarcze) i makro (determinujących stan gospodarki i sytuację społeczną), takich jak nadmierne zadłużanie się i niewypłacalność, brak skłonności do oszczędzania i zaufania do instytucji finansowych, wykluczenie finansowe i społeczne, bieda, upadek banków, kryzysy finansowe i gospodarcze.

4. W obliczu diagnozy co do słabej znajomości mechanizmów finansowych i jej negatywnych skutków, ujawniła się potrzeba zmiany istniejącej sytuacji, a EF wskazano jako środek umożliwiający jej dokonanie [Szafrńska 2012, s. 303], gdyż uznano, że EF:

- determinuje bezpośrednio: znajomość mechanizmów finansowych, bez której życie we współczesnym świecie jest coraz trudniejsze, w tym poziom wiedzy finansowej, umiejętności finansowych i świadomości finansowej oraz postawy wobec produktów finansowych i zachowania podmiotów na rynku finansowym [Atkinson, Messy 2012, s. 14];
- pośrednio: przyczynia się do podejmowania przez obywateli świadomych i racjonalnych decyzji finansowych, zmniejszenia ryzyka ich nadmiernego zadłużenia, zwiększenia ich skłonności do oszczędzania oraz korzystania z „dobrych” produktów finansowych (nie tylko tradycyjnych i najprostszych); wpływa na poprawę położenia finansowego gospodarstw domowych i ich członków oraz sprzyja ich bogaceniu się; przeciwdziała wykluczeniu finansowemu i społecznemu; oddziałuje na poprawę bezpieczeństwa banków i stabilności sektora bankowego, systemu finansowego i całej gospodarki; przyczynia się do ograniczania ryzyka występowania kryzysów finansowych i gospodarczych.

W rezultacie intensywnych prac, organizacje międzynarodowe – OECD i UE – wypracowały szereg rekomendacji i zasad w zakresie EF oraz strategii jej rozwoju (np. [Recommendation... 2005; OECD/INFE High-level... 2012; Edukacja... 2007]), a w coraz większej liczbie państw zaczęły powstawać „krajowe programy EF”, które są wdrażane. Według danych z 2013 r. wspomniane programy funkcjonowały w 20 krajach, a w 25 kolejnych, w tym w Polsce, prace nad ich projektowaniem były wysoce zaawansowane [Messy, Grifoni 2013, s. 19].

Z wytycznych OECD i UE wynika m.in., że EF powinna być promowana, wspierana i prowadzona przez różne podmioty. Oznacza to, że:

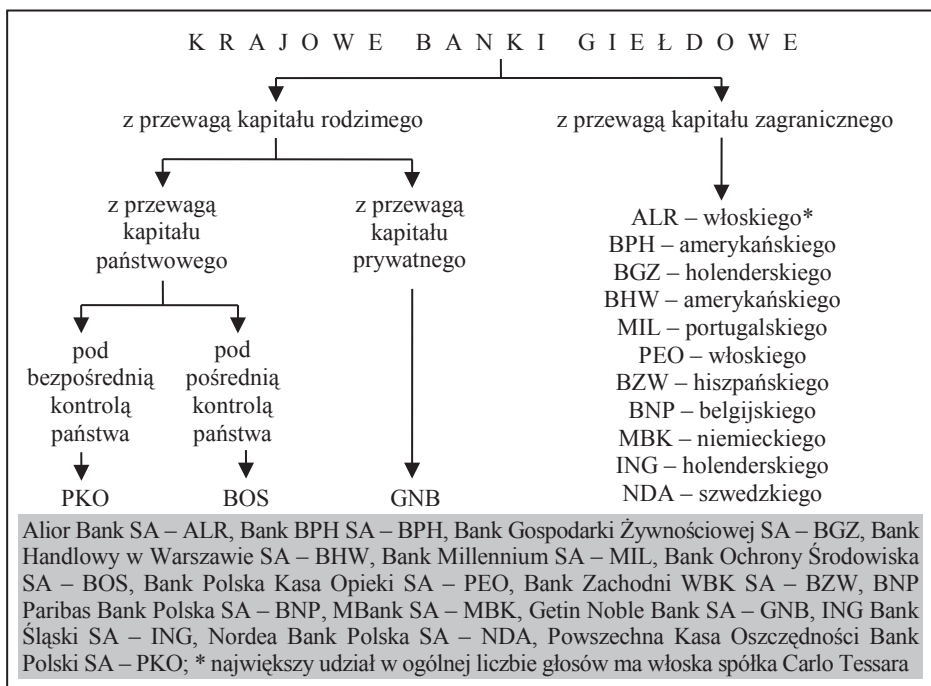
1) troski o stan EF nie można pozostawiać wyłącznie w gestii organów publicznych i systemu szkolnego, ale powinna być ona obiektem zainteresowania całego społeczeństwa;

2) wśród podmiotów podejmujących aktywność na rzecz rozwoju EF powinny się znaleźć banki, które mają niezbędny potencjał (ekonomiczny i merytoryczny) do jej upowszechniania i deklarują, że są instytucjami społecznie odpowiedzialnymi.

3. Społeczna odpowiedzialność biznesu w krajowych bankach giełdowych

Wielu uważa, że banki – jako finansowe instytucje zaufania publicznego pełniące służebną rolę w gospodarce – powinny być w szczególny sposób zainteresowane implementowaniem idei SOB w swoich strategiach biznesowych [Korenik 2013, s. 308; Krasodomska 2012, s. 154, 156; Waksmundzka 2012, s. 189], ponieważ takie postępowanie przynosi korzyści o charakterze gospodarczym i społecznym zarówno w skali makro (dla gospodarki i społeczeństwa), jak i mikro (dla poszczególnych klientów banków i ich samych), zwłaszcza w długim okresie. Spośród ogółu banków najbardziej predestynowane do podejmowania aktywności w zakresie SOB są – oprócz banków spółdzielczych, które ze względu na realizowaną misję mają na tym polu bogate tradycje – banki giełdowe, dysponujące dużym potencjałem ekonomicznym, a co za tym idzie, także znacznymi możliwościami, a poza tym – z uwagi na duże znaczenie gospodarcze – ich postępowanie może być przez inne podmioty postrzegane jako wzorzec do naśladowania [Kachniewski 2013, s. 40].

W badanym okresie działało w Polsce 14 KBG (rys. 2) i wszystkie deklarowały, że uwzględniają w swojej działalności zasady SOB. Obserwacja praktyki bankowej

Rys. 2. Krajowe banki giełdowe w Polsce (stan na 26.01.2014 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [GPW w Warszawie].

pozwała na potwierdzenie prawdziwości tych deklaracji, ale jednocześnie na konkluzję, że ich realizacja jest jednak różna [Iwanicz-Drozdowska (red.) 2011, s. 266-270; Orzeszko 2013, s. 119].

Rodzajem pożądaną – możliwej do prowadzenia w ramach SOB – aktywności podmiotów gospodarujących, w tym także banków, jest m.in. edukacja społeczeństwa. Niektórzy twierdzą nawet, że w Polsce powinna być ona priorytetowym obszarem w strategii SOB [Siudek 2010, s. 118]. KBG podejmują różnorodne inicjatywy we wspomnianym obszarze – angażują się w edukację zarówno ogólną, historyczną, artystyczną, sportową, o charakterze terapeutycznym, językową, rolniczą, ekologiczną, prozdrowotną, w zakresie SOB, jak i ekonomiczną, finansową, bankową [Orzeszko 2013, s. 127].

4. Aktywność krajowych banków giełdowych w zakresie wspierania edukacji finansowej społeczeństwa w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu

Z przeprowadzonych przez autorkę badań wynika, że mimo iż aktywność w zakresie edukacji społeczeństwa – realizowana w ramach SOB – jest udziałem wszystkich 14 KBG, to jednak inicjatywy skoncentrowane na EFS, które – z uwagi na merytoryczne kompetencje banków, a także ich własny interes – powinny wysuwać się na pierwszy plan, realizowane są tylko w 10. Jedynie BHW wskazuje, że EFS stanowi priorytetowy obszar w jego strategii SOB. Kolejne cztery banki (BGZ, BPH, ING, PEO) deklarują, że EFS stanowi przedmiot ich zainteresowania i jest ona uwzględniona w ich strategiach SOB, ale nie przypisują temu obszarowi dużego znaczenia. W strategiach SOB pięciu innych KBG (BZW, MBK, MILL, NDA, PKO) nie można się dopatrzeć wyraźnego wskazania, że EF stanowi domenę ich zaangażowania społecznego, jednak pewne dowody ich aktywności na tym polu potwierdzają, że tak jest. Pozostałe cztery badane banki (ALR, BNP, BOS, GNB) ani nie deklarują w swoich strategiach SOB działań w zakresie EFS, ani też – konsekwentnie – nie realizują ich w praktyce.

Deklaracje BHW co do priorytetu przypisywanego działaniom na rzecz EFS zostały pozytywnie zweryfikowane. Zakres autoryzowanych przez ten bank inicjatyw wspierających EF Polaków jest rozległy i znacznie szerszy niż w pozostałych KBG. Za najważniejsze wśród nich należy uznać: programy – *Być Przedsiębiorczym*, *Moje Finanse*, *Business Startup Project* i *Budowanie Niezależności Finansowej Kobiet*; akcję medialną – *Tydzień Oszczędzania*; konkursy – *Mikroprzedsiębiorca Roku* oraz *Nagroda Banku Handlowego w Warszawie SA*; projekty badawcze – *Postawy Polaków wobec Oszczędzania* i *Stan Wiedzy Finansowej Polaków*. Wszystkie inicjatywy BHW są realizowane przez powołaną przez niego Fundację Bankową im. Leopolda Kronenberga, ale – w wielu przypadkach – także dzięki zaangażowaniu wolontariatu pracowniczego. Adresatami działań, o których mowa, są różne grupy społeczne, w tym: młodzież (uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych), rodzice,

nauczyciele, studenci, naukowcy, kobiety (także z kręgów marginalizowanych społecznie), internauci, mikroprzedsiębiorcy, ogół społeczeństwa. Większość projektów ma charakter powtarzalny, a nie incydentalny, wiele z nich realizowanych jest we współpracy z innymi podmiotami, takimi jak Fundacja Młodzieżowej Przedsiębiorczości – FMP, Fundacja THINK!, NBP, Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości, Centrum Praw Kobiet, Microfinance Centre for Central and Eastern Europe. Działania BHW w omawianym obszarze przybierają różne formy (pomoc finansowa – finansowanie przedsięwzięć, fundowanie nagród; patronat; pomoc rzeczowa – materiały edukacyjne; organizacja i/lub realizacja projektów, pomoc merytoryczna świadczona przez pracowników/wolontariuszy – prowadzenie warsztatów, szkoleń, uczestnictwo w debatach i spotkaniach edukacyjnych).

Biorąc pod uwagę liczbę i zakres inicjatyw na rzecz EFS, zaangażowanie osiem kolejnych KBG (BGZ, BPH, ING, MBK, MILL, BZW, PEO, PKO) wypada docenić, jednak nie można uznać, zwłaszcza z perspektywy możliwości banków, że jest zadowalające.

Pierwszy z wymienionych podmiotów – BGZ – niezbyt liczne działania w zakresie EFS realizuje poprzez jego fundację (np. dofinansowanie Olimpiady Przedsiębiorczości) oraz w ramach wolontariatu pracowniczego (prowadzenie warsztatów o tematyce finansowej, dzielenie się wiedzą finansową w środowisku lokalnym, np. pracownicy oddziału BGZ w Sosnowcu we współpracy z UE w Katowicach przeprowadzili cykl spotkań dla mieszkańców miasta w ramach projektu *Bank bez tajemnic dla każdego*).

BPH – wspiera EFS bezpośrednio oraz poprzez własnych wolontariuszy. Za najważniejsze inicjatywy, w których uczestniczył, uznaje on kampanię *Kobieta w świetle finansów*, portal www.domowefinanse.pl, program Akademia Młodego Ekonomisty, Olimpiadę Wiedzy Ekonomicznej i konkurs matematyczny Finansista, a także projekty *Uczymy się oszczędzać* oraz *Moja przyszłość, mój wybór*.

ING wspiera EF Polaków trójtorowo – we własnym zakresie, poprzez Fundację ING Dzieciom oraz za pośrednictwem wolontariatu pracowniczego. Za szczególne osiągnięcie na tym polu bank uznaje: wieloletnią współpracę z FMP przy realizacji projektu Dzień Przedsiębiorczości; udział w międzynarodowym projekcie badawczym dotyczącym zagadnień finansowych – Finansowy Barometr ING, przygotowanie i udostępnienie klientom indywidualnym na własnej stronie internetowej poradników kredytowych i „finansometru” oraz organizowanie dla klientów korporacyjnych spotkań edukacyjnych z udziałem ekonomistów ING oraz znanych ekspertów z zakresu ekonomii i finansów, a także spotkań na temat form pozyskiwania źródeł finansowania.

MBK, poprzez własną fundację oraz za pośrednictwem wolontariuszy, realizuje projekty edukacyjne z zakresu ekonomii, ale tylko niektóre spośród nich przyczyniają się w szczególności do pogłębiania znajomości mechanizmów finansowych. Jako przykłady aktywności tego typu należy wymienić: fundowanie stypendiów laureatom konkursu stypendystów Fundacji Edukacyjnej Przedsiębiorczości, studiują-

cych na kierunku ekonomia lub finanse; wsparcie finansowe programu edukacyjnego FMP *Zarządzanie firmą*.

W przypadku MIL inicjatywy z zakresu EFS realizowane są przede wszystkim bezpośrednio przez bank i adresowane głównie do studentów oraz starszych dzieci. Za wiodące przedsięwzięcia w tym obszarze MIL uznaje: program edukacyjny *Come and Grow with us* z praktykami, szkoleniami, warsztatami i konkursami dla studentów; dedykowanie dzieciom 13-letnim i nieco starszym karty *Millennium MasterCard prepaid*, która ma stanowić nową formułę kieszonkowego i uczyć dzieci rozsądnego wydawania pieniędzy.

BZW, podobnie jak kilka innych KBG, przyczynia się do rozwoju EFS poprzez założoną fundację i wolontariuszy. Jego działania koncentrują się na uczniach i nauczycielach (także z Litwy i Ukrainy), dla których są przygotowywane materiały edukacyjne oraz organizowane lekcje pokazowe, gry edukacyjne i konkursy z zakresu finansów. Za główne projekty realizowane z udziałem BZW należy uznać: konkurs z zakresu finansów i matematyki finansowej *Liga zadaniowa* oraz program o tematyce finansowej Liderzy Europy.

Podobnie jak w sześciu już omówionych bankach, inicjatywy dedykowane EFS – będące udziałem PEO i założonej przez niego Fundacji Bankowej im. dr. Mariana Kantona – nie są ani wyjątkowo liczne, ani rozległe. Do najważniejszych należą: współudział banku w organizacji Europejskiego Kongresu Finansowego, w którym uczestniczą podmioty rynku finansowego; pomoc finansowa świadczona przez Fundację Kantona w postaci: darowizn na rzecz Fundacji Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych CASE, wsparcia finansowego dla uczelni prowadzących kierunki ekonomiczne i finansowe oraz stypendiów fundowanych dla studentów tych kierunków. PEO w swoich działaniach w obszarze SOB, w tym także tych z zakresu edukacji finansowej, wyraźnie preferuje zaangażowanie długoterminowe oparte na trwałym partnerstwie z wybranymi podmiotami.

PKO urzeczywistnia swoje zaangażowanie społeczne w zakresie upowszechniania EF poprzez własną aktywność oraz założoną fundację. Ma on szczególne zasługi na polu EF dzieci, gdyż od blisko 90 lat realizuje program Szkolne Kasy Oszczędności – SKO, ostatnio w zmodernizowanej i rozszerzonej formule jako Program Edukacji Ekonomicznej Najmłodszych, obejmujący szkolne kasy oszczędności, audycje radiowe i gazetki o tematyce finansowej. Inną inicjatywą uznawaną przez PKO za ważną jest konto bankowe dedykowane dzieciom w wieku od 6 do 13 lat. PKO wyznaje zasadę, że doświadczenie zdobywane w praktyce to najbardziej efektywna forma EF najmłodszych.

Jeśli chodzi o NDA, to jego aktywność w omawianym obszarze należy uznać za niską. Wspierał on EFS – jak wynika z ujawnionych na jego stronie internetowej informacji – głównie poprzez: zakończony już dwuletni projekt *Przedsiębiorczy przedszkolak*, którego beneficjentami były dzieci z kilku wrocławskich przedszkoli (bank objął projekt patronatem i sfinansował jego realizację, w tym warsztaty z zabawami i konkursami oraz specjalne karty bankomatowe i bankomat dla dzieci); konkurs *Gdyński biznesplan*.

5. Podsumowanie

Przedmiotem badań były inicjatywy na rzecz EFS, realizowane przez KBG w ramach SOB i uznawane przez nie za osiągnięcia najważniejsze i zasługujące na publiczne ujawnienie. Z przeprowadzonych badań wynika, że:

1. Aktywność banków na analizowanym polu miała różny zakres, najszerszy – w BHW. Działań takich nie ujawniono w ogóle w aż cztery KBG.

2. Intensywność działalności wspierającej EFS nie jest w KBG stale taka sama.

3. Inicjatywy dotyczące EFS urzeczywistniane są na wiele sposobów, mają różny charakter oraz formę i postać, a ich beneficjentami są różne grupy społeczne.

4. Wśród czynników determinujących zakres i intensywność zaangażowania KBG w rozwój EFS oraz to, jak, z kim i na czym rzecz ono jest realizowane, wymienić należy: potencjał/rozmiar, kondycję finansową, wiek, rodowód i tradycje, strukturę akcjonariatu banku oraz jego misję, wizję, cele, interes, wyznawane zasady i priorytety działania narzucane mu przez spółkę-matkę, a także pomysłowość i chęć pracowników banków oraz potrzeby/oczekiwania zgłaszane przez interesariuszy i wreszcie ogólną koniunkturę gospodarczą.

Reasumując, należy stwierdzić, że KBG – w większości przypadków – nie traktują EFS jako odrębnego i priorytetowego obszaru w realizowanych strategiach SOB, co w konsekwencji sprawia, że ich zaangażowanie, przy uwzględnieniu możliwości, nie jest szczególnie rozległe i nie może być ocenione jako satysfakcjonujące. Ważną konkluzją wynikającą z przeprowadzonych badań jest to, że w zbyt małym stopniu inicjatywy KBG z zakresu EF są adresowane do grup społecznych, w których znajomość mechanizmów finansowych jest bardzo mała (starsi, nieposiadający dostępu do Internetu, słabo wykształceni i źle sytuowani, mieszkańcy małych miejscowości, wykluczeni społecznie), a więc tych, do których powinny być one kierowane w pierwszym rzędzie. Wypada jednak zauważyć, że w badaniach nie uwzględniono wszystkich przedsięwzięć KBG na rzecz EFS, w tym takich, które są realizowane, ale z różnych powodów banki o nich nie informują (np. inicjatywy mało spektakularne, o niewielkim zakresie oddziaływania, mało znaczące; słaba polityka informacyjna), nie włączają ich w zakres SOB (np. internetowe portale edukacyjne, blogi, fora, serwisy: BHW – *zrozum.Finanse.pl*, ING – *zafinansowani.pl*, czy PKO – *bankomania.pkobp.pl*, *bankowymokiem.pl*), nie wyodrębniają ich i nie utożsamiają z EFS (np. inicjatywy na rzecz: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu w BNP; wyrównywania szans w dostępie do edukacji w BGZ; rozwoju edukacji ekonomicznej w MBK). Po uwzględnieniu także i takich działań ocena zaangażowania badanych instytucji na rzecz rozwoju EFS w naszym kraju uległaby poprawie.

Literatura

- Atkinson A., Messy F.-A., *Measuring Financial Literacy: Results of the OECD/INFE Pilot Study*, „OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions” 2012, no. 15.
- Edukacja finansowa, Komunikat Komisji, KOM (2007) 808 wersja ostateczna, Komisja Wspólnot Europejskich, Bruksela 2007.
- GPW w Warszawie, *Lista spółek*, http://www.gpw.pl/lista_spolek?search=1&query=&country=POLSKA&voivodship=&sector=Banki&x=33&y=13 (dostęp 19.01.2014).
- Improving Financial Literacy. Analysis of Issues and Policies*, OECD, Paris 2005.
- Iwanicz-Drozdowska M. (red.), *Edukacja i świadomość finansowa. Doświadczenia i perspektywy*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2011.
- Kachniewski M., *Dlaczego dla spółki giełdowej i instytucji finansowej ważne jest prowadzenie dialogu z interesariuszami?* [w:] *Po prostu fair. Raport Społecznej Odpowiedzialności 2012*, Bank BPH, 2013.
- Korenik D., *Znaczenie społecznej odpowiedzialności banku w teorii i praktyce bankowej*, „Zarządzanie i Finanse” 2013, nr 2/1.
- Krasodomska J., *Znaczenie społecznej odpowiedzialności banków dla bezpieczeństwa systemu finansowego*, „Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego” 2012, nr 12.
- Kuchciak I., *Kreowanie świadomości finansowej wyzwaniem konkurencyjności w niesprzyjającym otoczeniu*, „Zarządzanie i Finanse” 2013, nr 4/4.
- Messy F.-A., Grifoni A., *OECD: Advancing National Strategies for Financial Education – Rationale, Global Policy Trends and Way Forward*, [w:] *Advancing National Strategies for Financial Education. A Joint Publication by Russia's G20 Presidency and the OECD*, OECD, 2013.
- OECD/INFE High-level Principles on National Strategies for Financial Education*, OECD, Paris 2012.
- Orzeszko T., *Activities focused on society education and implemented within the framework of corporate social responsibility by domestic listed banks in Poland*, [w:] G. Borys, M. Solarz (red.), *Finance and Accountancy for Sustainable Development – Sustainable Finance*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2013, nr 302.
- Postawy Polaków wobec oszczędzania. Raport Fundacji Kronenberga przy Citi Handlowy i KNF*, Pentor, 2008.
- Postawy Polaków wobec oszczędzania. Raport Fundacji Kronenberga przy Citi Handlowy*, TNS Polska, 2013.
- Recommendation on Principles and Good Practices for Financial Education and Awareness, Recommendation of the Council*, OECD, Paris 2005.
- Siudek T., *Społeczna odpowiedzialność biznesu w bankach spółdzielczych Unii Europejskiej – teoria i praktyka*, Zeszyty Naukowe SGGW, „Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej” 2010, nr 83.
- Stan wiedzy finansowej Polaków. Raport z badania ilościowego*, Fundacja Kronenberga przy Citi Handlowy, Dom Badawczy Maison, 2009.
- Szafrańska M., *Edukacja finansowa jako element realizacji idei społecznej odpowiedzialności banków w Polsce*, „Episteme” 2012, nr 15.
- Waksmundzka K., *Społeczna odpowiedzialność biznesu w sektorze bankowym a realizacja koncepcji odpowiedzialnego kredytowania*, „Prakseologia” 2012, nr 152.

IMPORTANCE OF FINANCIAL EDUCATION OF SOCIETY IN CSR STRATEGY OF DOMESTIC LISTED BANKS IN POLAND

Summary: Great importance is assigned to financial education nowadays. For several years it has been within the focus of international institutions and governments of many countries. In accordance with OECD and EU guidelines the concern for the development of financial education should present the task of different entities, including banks which can implement this task in the form of CRS. The research conducted by the author indicated that 10 out of 14 domestic listed banks in Poland support the financial education for the society in different ways and by means of versatile tools, however, only one of them considers it its priority activity in the area of the carried out CRS strategy.

Keywords: financial education, CSR, banks.